

Njena zvezda.

Slika. Spisal Ivo Trošt.

1.

Dragi! Čas je torej, da se odločim, da se odločiš. Težak je bil boj, nevesela je zmaga. — Ne prestraši se, da pišem tako hladno brez vseh bobnečih fraz in dolgoveznega uvoda; to bi nama prav nič ne olajšalo ločitve. Grozna beseda, ne? Ločiti se morava za vselej, tako je dognano, tako menda pisano v zvezdah. A ne misli, da so bili tukaj vnanji vplivi, ki so zadušili blesteči polet moje ljubezni, ne: sama sem se odločila. Nisem se bala, kaj poreče mama, kako se mi bodo hihitale sestre, ko jim razodenem svojo najslajšo skrivnost in ž njo tudi sklep, ki mu moram ostati zvesta, ako hočem biti zvesta lastnemu življenju.

Gotovo se vprašuješ, dragi, češ: kje neki zajema moja Ema toliko moralne moči? Ne čudi se! Tudi to popolnoma sama iz sebe — iz svojega junaškega ženskega srca, ki se ne boji do zadnjega utripljaja — kljubovati usodi.

Jezila se je mama — tudi to sem morala okusiti njena ljubljenska; zasmehovale so me sestre in me kazale v sramoto drugim: takih-le „devičarskih prednic“ je premnogo dandanes; tudi naša rodbina ne more biti brez nje.

Jeza in zasmeh pa sta se razvila v pravi vihar šele potem, ko sem jim odločno razodela odločni sklep, ki završuje ta list in ki je nagrobni kamen moji ljubezni.

Ni mi je žal, verjemi, in mi je ne bo do smrti. Ta mi bo vedno cvetoči vrtec cvetja in vonjav, kamor bom hodila po krepilo in tešilo v kljubovalnem boju.

Na novi maši tvojega pobratima je vzknila najina sreča. V srce si se mi smilil, dobro veš, in s teboj sem želela najiskreneje: prost, prost, zopet prost!

Niti pozneje me ni nikdar plašila tvoja negotova bodočnost, ko sem verjela tvojim besedam neminljive zvestobe in čitala zlasti o počitnicah v listih neštetokrat se ponavljajoče iste sladke obljube, dasi sem vedela, kako silno daleč je izpolnitev obljub, zagotovljena sreča. Daleč, daleč za obzorjem se je nemirno utrinjala zvezda moje in tvoje sreče, a nad gorami se je blestel up: živeti je možno tudi v skromnosti.

Ni me posebno plašila vihravost tvojega temperamenta, ki bi si ž njim utegnil le predolgo izbirati bodoči stan in biti slednjič tudi v izbranem nezadovoljen; vselej pa me je nemilo dirnila zavest, da jaz nisem tvoja prva — tvoja edina izvoljenka. Seveda nisi tega kriv ti, kakor nisem jaz. Znano mi je, s kakimi silami so te spravili za one zidove in pod črno sutano. Ali tedaj, prav na novi maši, ko si me ganil do solz vsled izgubljene prostosti, nisem pomislila, da nisi več prost — v svojem srcu. Ti si tedaj že imel svojo izvoljenko, a jaz nisem imela toliko razboritosti, da bi se bila mogla tega domisliti.

Ta tvoja izvoljenka je bila — po kakršnih neprilikah in zaprekah koli — sancta romana ecclesia. Zaradi mene bi se bil rad oprostil tesnih objemov svoje prve ljubice.

Ali se to ne godi povsod, kjer bijejo gorka človeška srca?

Vsled tega mora biti tudi zaključek moje odločitve tak, kakršnega si moraš misliti — seveda: misliti objektivno, kar ti sedaj ni mogoče. Pozneje mi gotovo pritrdiš: ali je mogoče, da bi se nikdar pozneje ne kesal, da si ostavil svojo prvo izvoljenko, pretrgal vezi z lastno rodbino ter šel v svet brez potrebne dotike s svetom zaradi mene? Dragi! Sama čutim, da je preslabo moje srce za toliko in takšno zadostilo: ne mogla bi ti nadomestiti prve ljubice in ž njo vsega, kar ti je bilo dotlej najdražje. Ne dvomim o neodoljivi moči srečne ljubezni — prav zato takšen sklep; vprašam te le: katero izmed deklet na svetu bi si upalo kaj takega samo obljubiti resno in s preudarkom? Od obljube do prevare ni daleč. Ali hočeš, da te vedoma vara moje srce? Tega ni znala tvoja Ema nikdar.

Ne misli pa, da vsled tega obžalujem s teboj dožite ure, krasne trenotke najinih tajnih sestankov — jasnih dni moje sreče. Vsi so mi predragi znanci, kakor tvoje ljubezni dehteči šopki in pisana darilca. Kako težko sem se ločila od njih, a morala sem se zaradi tebe, da bi ti ne bili v spotiko, ko bi jih slučajno zazrlo škodljivo oko: objel jih je ogenj in pogoltnil v pozabljivost. Saj spominov ne more uničiti plamen in moje svečane obljube „ne moč zemlje, ne moč neba in ne pekla ognjena sila“: kar sem ti obljubila, to mi ostane sveto, kakor so mi svete vezi, ki me spajajo z mamó in rodbino. Moje življenje bo poslej posvečeno samo spominu na minulo srečo in ničemur drugemu več — to ti obetam sveto. Ti, Ivan, pa pojdi pred žrtvenik Gospodov in služi mu zvesto z vsem srcem, zvesteje, nego bi bil meni. Ne zahtevam, da me

zabiš; to bi bilo neusmiljeno in nemogoče. Tudi ne zahtevam, da se spominjaš srca, ki je bilo samo toliko iskreno, da si ni upalo obetati negotove sreče. Če se kdaj srečava v življenju, pojdiva drug mimo drugega, kakor bi se bila že kdaj videla ali pa še nikoli. To naj tebi ne teži vesti pred oltarjem, ne meni pred svetom.

Ti si me ljubil resnično in iskreno, jaz tebe srčno in goreče. Najin poljub ob slovesu pa bodi znak, da si vsled tega upava tudi nekaj pretrpeti: dokaz tega — molk o vsem, molk kakor v grobu, molk, ki se začni takoj po prejemu tega lista, kakor ga začnem jaz sedajle o vsem, kar je bilo med nama. Z Bogom!

V Lj . . .

E. J.

2.

Nekoliko dni pozneje je prejel bogoslovec Ivan višje redove. Na to zmago je bila učiteljica Ema v K. zelo ponosna.

Zvezda njene sreče se je dvigala na obzorje, dvigala više, više . . . Ema je mislila pa, da te zvezde ni več.

Rojena in vzgojena v čislani meščanski rodbini, se je le iztežka privadila življenju na deželi. Kadar je mogla, je hitela domov v naročje ljubi mamici. In kaj je bilo lepše nego veselje, ko so se odrasle hčerke — med njimi štiri učiteljice — in brat Ivan doma prav otroško radovali s smehljajočo se mamico, zahtevajoč od nje slaščic, igrač in daril. Mamica jim je dala vsega, se veselila ž njimi in vedno zatrjevala, da ima vse prav, prav rada; le kadar sta bili z Emo sami, ji je dejala, da ima njo najrajša, ker ji je bivši krasotici deželnega in stolnega mesta baje od vseh še najbolj podobna.

Tudi sestram je bila mala, živahna in dobrosrčna Ema vedno ljuba in mila. Njena otroška vdanost vsakemu srcu, ki se je odprlo njej, in vsled tega skoro prezaupna odkritosrčnost sta jo morali prikupiti vsakomur.

Toda ti časi so minili prekmalu.

Sestre so se začele močiti: najstarejša, najmlajša pa srednja in za njo največja in vsako je Ema pogledala zaupno s temno-rjavimi očmi kakor nedolžna srnica ter dejala, dočim so ji oči zalivale solze: „In zdaj še ti, še ti?“

„Ali meniš, da se ti ne boš?“

„Jaz — nikoli!“

Verjele ji niso in si med seboj namigavale, da čaka nekega namišljenega „barona“; Ema je pa mislila samo na svojo obljubo, svoje spomine, ki jim mora ostati zvesta, in pa včasih tudi še na

nekoga, ki tam daleč po svetu daruje nekrvavo daritev sleherni dan ter hira, hira tudi sleherni dan . . . Mimogrede ga je videla nekolikokrat v Ljubljani. Ni je opazil, a njej se je zdelo, da se je vdal, kakor se je vdala ona sama; to ji je bilo zadosti. Nikogar ni niti povpraševala več, kje slušbuje mož, ki se ni motila o njem. In ob tej misli so se ji ponosno dvigale prsi, češ: nisem ga ljubila zastonj — junaka.

A minili so tudi ti časi prehitro, skoro hipno; zvezda njene sreče se je pomikala vztrajno naprej: Ema je mislila, da se je utrnila.

Emi je umrla mati.

To je bil udarec, ki je čutila, da ga ne preživi nikoli. Izjokala je menda prav vse solze za milo pokojnico, zakaj sestre so se zvijale v plaču in žalosti ob grobu, ko je stala Ema s suhimi trepalnicami poleg njih in potrpežljivo gledala, kako se usiplje sveža prst na mamičino krsto . . . Tedaj je omedlela in odnesli so jo na voz najbližjemu izvoščiku.

A neizprosna služba je zahtevala svoj davek, kakor ga terja od vsakega človeka, ki se posveti učiteljskemu stanu: živi, skrbi za druge, a zabi lastno bol, lastne potrebe. Poleg službe zabi, da si — človek. In to ni vselej mogoče.

Ema je morala še tisti večer na svoje učno mesto, da vzame v roko knjigo pa dnevnik za šolske priprave ter se s svinčnikom v roki pripravi za pouk naslednji dan. Še so ji mrgoleli pred očmi prizori z doma, tužne slike ob mrtvaškem odru in ob slovesu od ljube mamice, ko je morala Ema podavati otrokom vsebino pesmi

„Sem deklica mlada vesela,
sem pravo slovensko dekle“.

Pesmico samo je morala metodično obravnati in potem tudi zapeti. Nevajena se uklanjati, tudi sedaj ni prosila, da bi smela zamenjati pevsko uro z resnejšim predmetom; v srcu ji je pa vzklila bridka zavest, da je sužnja svojega stanu.

Hitel je čas tudi mimo teh spominov in zabrisal sledi za njimi.

Njen brat je napravil notarski izpit, nastopil novo službo in se oženil. Na svatbi so se zbrali vsi otroci nekdanj veleugledne rodbine bivšega trgovca J. Lep je bil sestanek, lep morda zato, ker so vedeli vsi, da je najbrž tudi poslednji. Slutili so vzvišenost teh nepozabnih trenutkov, slutili, da bo toliko težje slovo, kolikor radostnejše je bilo svidenje.

Budili so mladostne spomine na drage starše, na brezskrbna leta, ki jih ni več. Pogovor se je sukal na svatbi tudi še o marsičem.

„Ti, Ema,“ začne najstarejša sestra, „v Tisovcu je razpisano učno mesto.“

„Naj bo, kaj zato?“

„Ali ne boš prosila?“

„Čemu?“

„Ker je — ker je tam on — Ivan.“

„Lepo te prosim —“ stavka ni mogla končati: užaljena je povabila oči, izpod trepalnic so se že zasvetile solze: „Ti me ne poznaš, Fina?“ ji očita na tihem.

Sestri je bilo žal, da je na ta način odstrla zaveso v svetišče njenega srca, vendar je nadaljevala pogovor, želeč govoriti z Emo o tem resno besedo: „Seveda te poznam, dušica! Želim te pa poznati dodobra.“

„Kako? Kaj?“

Veselja hrum je vršel po svatbenem prostoru, a sestri ga nista čuli. Tudi ju niso motili nepozvani poslušalci v zaupnem pogovoru. V sosednji dvorani se je namreč začel nepričakovano ples. Nemoteni sta ostali za gardino ob oknu. Fina je razlagala sestri resnost življenja, ki ni, da bi ga zavrgli za kako mladostno zmoto. Dokazuje je podkrepljala z dokazi iz lastnega življenja, ki je kazalo pred poroko precej znakov svobodomiselnosti in veselja do proslavljene svobode. Pozneje se je razkadilo vse to, kakor se razkade jutranje megle pred veličastnim solncem, ki se da primerjati življenju prave matere, življenju matere v družini. „O, življenje, moja Emica, ti ne verjameš, kako je lepo, zlasti dokler je človek mlad in ga zna obračati vsaj nekoliko po svoji volji. Daj, Emica, zapodi vse pomisleke k vragu! Dovolj naj bo pokore! Pograbi polno čašo življenja, ki se ti ponuja tako vabljivo, nesi jo k ustom, nastavi, dušica, in požiraj, pij, uživaj v polnih požirkih in ne boj se, da ti ga nestane! Tedaj ne boš mogla uživati več.“

„Mlada si in lepa, vsa polna življenja. Ali ni škoda, da taka-le cvetka cvete zastonj med samotnim, pustim trnjem? Ali naj ti minejo te urice popolnoma brez užitka, brez sladkosti? Brr! Preneumno! Tudi jaz sem bila učiteljica, pa sem zgodaj začela misliti, da je ta stan zares lep in vzvišen za mlade, lepe gospice, a oduren in težaven za ostarele device. To me je čakalo, kar tebe; tega sem se bala in izognila in nič se ne kesam. Moža imam, otrok kopico, skrbi obilo, neprijetnosti preveč, toda brez teh bi življenje bilo — nebesa.“

„Ali si ti kriva, Emica, da se ni on zagledal v kako drugo, ki bi ga bila ostavila in si izbrala že davno drugod srce po svojem okusu, ali bi ga bila pa vzela in potem učila, kateri ljubici mora biti zvest in pokoren! Ema, ti si idealna duša, ki bi trpela za gorje celega sveta, a ne vprašala, če bi se zmanjšalo ali ne vsled tega! — On tudi ni kriv, da nisi v odločilnem trenutku ravnala drugače. Tedaj nisi mogla ukreniti pametneje, nego si ukrenila za oba. Ali da sedaj trpiš za oba samo zaradi slučaja, ki se je privalil med vaju liki kamen z gore, to pa ni pametno. Dušica! Pusti spomine in živi, kakor se ti življenje ponuja, samo po zdravi pameti in božanstveni naravi. Emica, poslušaj mene!“

„Ne morem! . . .“ se ji izvije bolešno iz prsi, dasi je pozorno sledila v naglici zbranim nasvetom. Oko pa ji je žarelo strasti in slasti za življenjem.

To je Fino bodrilo, da ni odložila orožja: „Ne moreš? Hm! Kdo ti brani? Življenje ti samo kaže pot, ki moraš hoditi po njej. Glej nas vse omožene! Ali nam je huje nego tebi? Ivan tudi ni mogel drugače, nego da si je izbral družico; ti si pa izjema v naši obitelji ali pa se samo delaš tako, da nameravaš čakati hladne jeseni življenja, ko te objame suha teta starost. Verjemi, da te imamo vsi radi: nobeden se te ne bo branil pod streho. Toda Ema, Ema! . . .“

„Že najdem kak miren kotiček!“

„Kotiček je dober, če ga varuje možiček, drugače pa ne. Pojdi, Emček, in poišči njega — Ivana, pa mu reci, naj zabi, kar je bilo med vama, ker si ti poslej drugačnih misli in hočeš biti prosta, da lahko izbiraš, ha, ha!“

„Fina!“

„Le naravnost mu povej, da pojdeš poslej tudi ti svojo pot, kakor jo je že kdaj ubral on sam; zato naj ti odpusti, kakor si mu ti —.“

„On mi nima odpustiti ničesar.“

„Kako?“

„Ker je mož, ki ve, da je med nama vse odpuščeno in pozabljeno.“

„I, potem si pa prosta. Ne bodi torej plašna srna!“

„Nočem. Večni molk je priča, da med nama ni mogoče ničesar več premeniti.“

„Vse se premeni na svetu.“

„Tega ni mogoče.“

„Le skusi: preseli se njemu v bližino, pa boš videla, da kmalu on sam prelomi oblubo.“

„Ko pa ni med nama nobene obljube!“

„Kaj pa je?“

„Molk.“

„Molk? Potem pojdi, Emček, slušaj svoje srce in si sladi življenje s tem, da ga boš vsaj videla vsak dan, in kmalu te obidejo druge misli tudi o drugih moških.“

„Slabo me poznaš, Fina.“

Toda Fina si je čestitala na tihem, zakaj ogenj v očeh nje sestre je plapolal mogočno, celo pogubno, čeprav so ustnice govorile drugače. E, mladost, mladost! je vzdihnila na tihem in pokimala še drugim sestram, ko se ji je zdelo zadosti pogovora z Emo. Ploskaje z rokama so prihitele iz plesne sobe, sopeče in zardele; ploskaje in veselo vzklikajoč so pritrjale Fini, ko jim je v kratkem razložila uspeh pogovora z Emo: „Tako, tako, Emček, tudi ti, tudi —! Veseli se, uživaj, uživaj!“

Tako vztrajno so tiščale vanjo in jo oblegale. Morala jim je zares obljubiti, da se premisli v kratkem in slednjič ukrene, kar bo najmodrejše. To je bil povod novemu veselju, smehu, trušču in bučeči pohvali. V znak, da so zmagale sestre, se je morala Ema udeležiti prvega plesa, ki se je poslej nadaljeval v najintimnejšem krogu. Vsaj za noč je morala odložiti prisiljeno resnobo, ki se tako slabo podaje nje krasnemu obrazku. Tako je končala Fina nebrezuspešni boj.

Med svati je bil mlad avskultant, gibičen in sladek; dalje solicitator, zabaven, dovtipen mladenič, izvrsten plesalec — Fini na izrecno žalost sicer že zaročen, a to je ni motilo, da bi ga Emici ne priporočala za nekoliko plesov. Več mladih doktorjev je švigalo okoli nakičenih dam. In v šumnem vrtincu veselja, strasti in razburjenosti, med plesom, v objemu toplih rok je čutila Ema, kako lepa utegne biti sladkost življenja. To je drugačen svet, nego ga je poznala doslej.

A naslednje jutro je prišla ura ločitve, solz žalosti, resignacije. Emo je bolela glava. V treh dneh je pa v nje srcu dozorel sklep, da je zmagala samo sebe in da je še najlepše, če ostane vse, kakor je bilo.

Tudi na to zmago je bila nemalo ponosna ter jo je navdušeno sporočila sestram, te so pa zopet hihitale med seboj: „Naša Ema zares čaka barona, hm!“

(Konec prih.)

Njena zvezda.

Slika. Spisal Ivo Trošt.

3.

rišel je pa Emi tudi čas, da je vse te zmage pretehtala temeljito in vestno in da so se ji vse zdele prelahke napram pritisku razmer, kamor jo je spravilo življenje samo. Bila je še močna, bujna in cvetoča, v najboljših letih in polna življenja. Minilo je že tretje leto, odkar je premenila prejšnjo službo, kjer je pustila toliko lepih, a tudi premnogo bridkih spominov. Tedaj je izvedela za gotovo — po govorici v vasi ji je bilo itak že prej znano —, da ima Anton Kolar oko, pa tudi srce zanjo.

Mlad ni bil več, že srednje dobe vdovec, zdrav in trden, bogat in ne brez otrok; ti so pa imeli zagotovljeno doto, določeno bodočnost. Najmlajši je bil sicer še doma in komaj v prvih hlačicah, a prav o tem, o Slavku, je bila Ema prepričana, da bi ga utegnila imeti prav rada; saj je bil deček nekaka ponovitev očetove mladosti: miren, pohleven in otroško naiven — ljubezniva igračka.

Kolar je pridno vodil gospodarstvo: gostilno pregledoval sam, v prodajalnici tehtal in meril sam, na polju sam. In največkrat se mu je zdelo, da je zares povsod — le sam. Zabave ni poznal in živel je redno ob nekoliko boljši hrani in pičlih dveh četrtinkah cvička na dan trezno in pošteno. Toda prihajali so trenotki, ko se mu je stožilo po rajni ženi, in obžaloval je, da ne živi več. Svojo žalost je razodel nekaterim izmed redkih zaupnikov, ki so mu svetovali: Pa bi se oženil, Anton! — Pa bi se oženili, gospod Kolar! — Potem ni človeku več dolgočasno.

Kolar je uvaževal ta nasvet, kakor je bilo prav in potrebno, ter po kratkem premisleku spoznal — saj mu je bila vseč že od nekdej, kaj bi tajil — da bi bila zanj najbolj pripravna učiteljica Ema J., ko bi ga marala, seveda.

Sedel je in ji pismeno razložil najprej svoje gmotne okoliščine in slednjič tudi razkril svoje srce ter nestrpno čakal odgovora. Kakor meseci so mu potekale ure, ko se mu je zdelo, da je navzlic dva-inštiridesetim pomladim življenja zopet mladenič, ki je načrkal s tresočo roko prvi zaljubljeni listič nesojeni izvoljenki.

Nje ni posebno iznenadilo to pisanje.

V treh letih lahko spozna učiteljica razmere v majhnem selu na deželi, spozna zlasti po otrokih starše in po starših razmere med sosedi. Zato ji ni bilo neznano, da išče ženske nadobudni vdovec Kolar. Za njim so se ozirale mlade vdovice in pa dekleta iz treh farâ. Tudi se je že morala braniti sama dvoumnih namigavanj o vdovstvu gospoda Kolarja. V družini nadučiteljevi, kjer se je največkrat mudila Ema, in pa v gostilnici, odkoder je dobivala hrano, nikakor niso bili slepi in gluhi za vse govorice, ki jih je raznašala skrivna sapa po vasi.

Nekateri radovedneži so trdili, da že poznajo bodočo soprogo gospoda Kolarja.

Ema je napisala odgovor na Kolarjevo snubitev, ki je pa utešil njegovo radovednost toliko kakor nič. Iz pravih potez, odločno postavljenih, in natančno vzporejenih črk je spoznal samo žarek zavesti, kakor daljni utrinek ugasujoče iskre v temni noči — da ga Ema ni zavrnila naravnost. Jel je obupovati in čimdalje huje se mu je tožilo po prvi ženi. Šele prijatelji so mu morali pojasniti, da je zanj že ta odgovor pravzaprav neprecenljiva pridobitev, ker kaže, da trdnjava ni nepremagljiva.

Kako neki?

Tam daleč v idrijskih hribih je pred dvema letoma preminil duhovnik, ki je bil tja premeščen na lastno prošnjo, da si učvrsti zdravje v gorskem zraku. Živel je kot svetnik, trpel kot mučenik in smrt mu je bila le poziv v boljše življenje. Umrli je, kakor bi ga bil objel rahel sen.

Novica o njegovi smrti jo je zadela iznenada — po Fininem listu — dva dni pozneje, ko je Ivana že krila hladna notranjska ruša. Povpraševala ni, tudi časopisov ni iskala, ki bi ji obširneje razkrili njegovega pogreba slovesnosti in žalost zapuščenih župljanov. Bala se je samo, da je on vsaj z besedico prelomil ob smrtni uri obljubo molčečnosti, kakor mu jo je naložila ona sama. — Samo z besedico: z Bogom! pa bi se čutila rešeno; toda on je ostal mož, kakor mu je velela v poslednjem listu. In to ji je ugajalo v najglobočji žalosti. Da, prav takšnega si je želela svojega Ivana!

Ni pa pomislila, kaj bi ona sama ukrenila s preneglo obljubo, ko bi njo poklical Stvarnik naprej iz solzne doline; naučilo jo je življenje samo.

O počitnicah se je pridružila tej in oni sestri, da preživi v miru nekoliko uric ter si oddahne od prenapornega truda, pa se ji je kmalu začelo milo tožiti po mali sicer, a okusno urejeni sobici, polni

najslajših spominov in najslajših skrivnosti, polni razočaranj in tudi ne — brez odličnih zmag.

Sestre so ji stregle in ji skušale slajšati kratke urice počitnic, svojim mamicam so pomagali Emini nečaki in nečakinje, ki so bili z vso spoštljivostjo poslušni gospici „tетки“.

Čutila je osamelost, tako življenje ji ni ugajalo.

Začela je misliti, kaj je čaka, če bodo vse bodoče počitnice enake prejšnjim, vsi predpusti enaki poslednjemu... Ali naj počaka, da bo zares „stara tetka“? Tako kruto je menda ne namerava bičati mladostna nepremišljenost. O tej skrajni posledici ni pomislila ne tedaj, ne nikdar pozneje, a sedaj jo čuti, kako se ji bliža, jo boža po licu, objemlje, stiska k sebi, prižimlje . . . To je strah, groza!

Kako pa naj trdi, da je sedaj prosta?

To vprašanje je nekoč zastavila sestram, pričakujoč gotove — tretje zmage, češ: on ni prelomil obljube, ali naj jo jaz, ki sem se zavezala prva? Toda sestre so jo gledale kakor neko posebno svetovno čudo in Fini je zaigral ob ustnicah komaj viden posmeh kakor samo še nekdanje čase, ko je Emi očitala, da čaka — vsaj barona. Najrajša bi jo tudi sedaj opozorila, česa neki čaka, če ne namišljenega plemiča. Vendar resni položaj je prisilil sicer sarkastno Fino, da je vprašala: „Ali ni smrt mejnik med časnostjo in večnostjo?“

To vprašanje je študirala Ema nekaj dni in noči ter vedno bolje spoznavala njega nepobitnost. Kdo se more vezati za negotovo večnost? Ali more biti taka obljuba sploh veljavna?

On je sicer na smrtni postelji ni odvezal obljube — kar bi bilo sedaj njej najbrž všeč, a ji je tedaj ugajalo. Bil je mož, kakor je želela, in zato je zaslužil, da se ga spominja in ga spoštuje tudi po smrti. Da, vsekakor je tega vreden — vrli Ivan. Ali Ema se je domislila, da mu to ljubav lahko ohrani tudi — če povoljno odgovori na drugo Kolarjevo pismo, ki je kazalo že srčno toplo hrepenenje.

„Da, to mu hočem ohraniti — sladak spomin Ivanu — v srcu svojem vedno, dasi me to ne veže po njegovi smrti!“ S tako obljubo si je olajšala vest. V njenem srcu je bil dobojevan dolgoletni boj.

Za drugim je prišlo tudi tretje pismo, kjer ji je razvneti mož obljubil, da je čaka, dokler hoče, naj le sama velikodušno določi rok, ko bo smel vprašati njene roditelje . . .

Emi je ugajala ta vdanost morda boljše od vseh gmotnih ugodnosti, ki jih ji je ponujal. Strašila jo je le misel, če ni vendar za človeško spodobnost nekaj prezgodaj postala nevesta nekemu, ki ni njen Ivan. Ni se mogla odločiti.

Zato ni iskala dobrega sveta samo pri svojih ljudeh, marveč je tudi vprašala znanke in znance. Vsi so ji morali razodeti svoje mnenje o nje bodoči sreči. Vsakdo je odgovoril po svoji previdnosti, kar se mu je zdelo najprimernejše, najmodrejše ali vsaj najdovtipnejše; samo sestra Fina, dotlej že mati šesterim krepkim otrokom, jo je vprašala: „Pa ne misliš tega izvršiti brez ljubezni?“

Ema ni to preveč iznenadilo; mirno je odkimala.

„Torej imaš Kolarja rada vsaj toliko, kolikor ti on izkazuje svojo naklonjenost?“

Tega pa Ema dotlej še ni utegnila misliti; vedela je le, da jo ima Kolar gotovo rad. Zato je prikimala sestri nekoliko presenečena.

„Torej ga ne misliš prevariti, Ema?“

„Bog čuvaj!“

„In vendar! Lej, Emček, ti ga gotovo prevariš, če boš čakala poroke še nekaj let. Čas mine, življenje mine, tvoja lepota — oprosti, da govorim iskreno — tudi mine. Kaj prineseš svojemu bodočemu spremljevalcu skozi življenje za vso požrtvovalnost in ljubezen — reci mi — ki ti jo izkazuje že sedaj? Nič! Da, še manj nego nič! Dovolj, da odgovorim namesto tebe: strto dušo in strto telo! Ali naj bo to dokaz tvoje ljubezni ali vsaj naklonjenosti? Če ni to prevara, ali ni do pičice slično prevari?“

Ema ni mogla odgovoriti. Solze so ji zablestete v krasnih očeh, glavico je naslonila sestri na ramo: „Fina, danes govoriš kakor čista vest.“ Toda v srcu je že čutila, da sedaj ni zmagala ona, in pa da je zvezda njene sreče že v zatonu.

*

Ko se je leto pozneje igrala s Kolarjevim Slavkom, ki je novi mamici prav rad zibal novo sestrico, so jo posočale nekdanje tovarišice in ugibale, kako je z njeno srečo, češ: vdovca je vzela, pa — na deželi, je največkrat vzdihnila zadovoljno: „Tako-le, tako misli človek na svetu, da mu je že zatonila zvezda sreče, pa mu isti trenotek že vzhaja druga, nova, bleščeča kot danica v mladem jutru...“ In zadovoljno se je igrala s Slavkom in mislila o novi zvezdi, o novi sreči. Seveda je večinoma niso umele bivše kolegkinje. Saj niti Ema sama ni slutila, da je zmagala tudi tretjič v svojem življenju, zmagala svoje lastne predsodke in da je prav vsled te zmage nje prva in edina zvezda sreče jasno in krasno zablestela še visoko na obzorju.